

Zekat ve Liberal İddia*

Ali Bulaç

İslami İlimler Araştırma Vakfı (İSAV) 1987’de “Türkiye’deki zekat potansiyeli”ni araştıran tartışmalı bir toplantı düzenlemişti. Ali Özek, Beşir Hamitoğulları, Tahsin Sınay, Mehmet Bayrakdar, Sacid Adalı, Sıddık Ensari ve benim de bir tebliğle katıldığım toplantının amacı, eğer Türkiye’de “altın ve gümüş”, “petrol ve madencilik”, “ticaret”, “tarım ve hayvancılık” ile “sınai mallar”dan öngörül­düğü miktarlarda zekat toplanacak olsa, bunun genel toplumsal refaha ve yoksul­luğun giderilmesine ne gibi bir katkısının olacağını tespit etmektir. Çıkan sonuç çarpıcıydı: Hesaplanan potansiyeller üzerinden zekat verilecek olursa, elde edilecek kaynakla kamu harcamalarının önemli bir bölümü karşılanacağı gibi, yoksul ve muhtaç kesimlere transfer edilecek mal ve para ile yoksulluk da tamamen ortadan kalkacaktı.

Tore Lindholm, zekat kurumunun sadece bir ülke için değil, dünya için BM’nin bünyesinde ihdas edilmesi ve yürütülmesi gereken bir kurum olduğunu söylüyor. İnsanlığın genel bir dramı olan ‘özürlüler’ için hesap edildiğinde bile bu düşünce hiç de yabana atılacak gibi değil. 1981 rakamlarına göre dünyada 500 milyon özürlü vardı; bugün genel dünya nüfusunun yüzde 14’ü özürlüdür. Bunların yüzde 20’si yani 100 milyonu yetersiz ve kötü beslenme sonucu özürlü duruma düşmüşlerdir. Halen her yıl 15 milyonu çocuk olmak üzere 50 milyon insan açlıktan ölmektedir. Halbuki sadece Hollanda’da 23 milyon ev hayvanı beslenmekte, bunlar için milli gelirin yaklaşık yüzde 19’u harcanmaktadır. Hayvanlara ayrılan miktar zekat olarak dünyanın yoksul ülkelerine verilecek olsa genel insanlık durumunda ne gibi iyileşmelerin olacağı açıktır.

Türkiye açısından bakıldığında yanlış kültürel algılar sonucu ‘zekat’ın hakiki anlamını kaybettiği görülür. ANAR’ın Aralık-2001 araştırmasına göre halkın yüzde 47,1’i fitre ve zekatını vermektedir. Araştırmanın çarpaz sonuçlarını görme fırsatı-

Ali Bulaç, Zaman Gazetesi Yazarı.

tım olmadı. Fitre verme oranının çok daha yüksek olması gerekir; sadece zekat verenlerin sosyo-ekonomik durumları, cinsiyet dağılımı ve gelir düzeyleri açısından çizdiği profil önemlidir. Ancak bilinmesi gereken şu ki, İslam dini açısından zekat, keyfî bir yardım ve gönülden kopan tasadduk değildir; toplumsal bir sorumluluktur ve üzerine zekat düşen herkesin bunu yoksul ve muhtaç insanlara vermesi çokça vurgulanan bir ibadet olarak mecburidir.

İSAV'ın tartışmalı toplantısında devlet tarafından toplanıp Kur'an'da gösterildiği üzere 8 harcama kalemine göre zekat dağıtılacak olsa, yoksul kesimlere yüzde 25 bir miktar düşer. Bu elbette az sayılmaz. Laik karakteri dolayısıyla devlet böyle bir şey yapmayacağına göre, bu durumda her zengin zekatını tam olarak hesaplayıp kendisi verecek olsa, yoksul ve muhtaç kesimlere transfer edilecek miktar yüzde 100 olacaktır ki, bu da Türkiye gibi bir ülkede yoksulluğun ortadan kalkmasına yeter.

Liberal Düşünce Topluluğu'ndan Atilla Yayla, zekat, fitre ve tasaddukun önemli olmakla beraber asıl olanın liberal ekonomi çerçevesinde toplumun zenginleşmesi olduğunu, yoksa bu tür dini yardımların pek işe yaramadığını söyler (Radikal, 28 Kasım 2001.) Bu sadece bir varsayımdır. Ne tarihsel olarak ne de günümüzdeki örnekler bakımından bu tez doğrulanmıştır. Deneysel örnekler tam aksine sonuçlar vermektedir. Mesela Amerika dünyanın en zengin ülkesi olmasına rağmen milyonlarca insan sokaklarda yaşıyor, açlıktan ölüyor; bu, devletin ve zenginlerin umurunda bile olmuyor. Almanya ve diğer Avrupa ülkelerinde yoksulluğu önleyen en önemli faktör 'sosyal devlet' modelidir. 1990'ların ortalarında İngiltere her sene 80 milyar paundu "sosyal yardım" kapsamında topluma dağıtmaktaydı, halen uygulama devam etmektedir. Denebilir ki, tam aksine liberal felsefeyle zenginleşenler, kazanç ve sınırsız sermaye hırsları dizginlenemez olduğundan, yoksullara karşı daha çok duyarsız hareket eder ve öyle yaşarlar. Aksi olsaydı dünyada bu kadar yoksulluk ve açlık olmazdı.

* Zaman, 8 Aralık 2001.